

Oponentský posudek diplomové práce

Bc. Markéta Bogoczová: Populární literatura a její místo na střední škole

Na diplomovou práci Markéty Bogoczové **Populární literatura a její místo na střední škole** lze pohlížet jako na užitečný pokus o příspěvek k rozvoji a ověřování výsledků vzdělávání v oblasti českého jazyka a literatury na střední škole.

Diplomová práce je věnována tématu populární literatury ve vztahu k maturitní zkoušce. Tomu odpovídá i struktura práce. Autorka nejprve vymezuje populární literaturu, a to jednak v teoretické rovině, jednak z hlediska potřeb diplomové práce. Další kapitola se zabývá výzkumy čtenářských preferencí a čtenářské kultury, následuje vymezení okruhů populární literatury, s nimiž autorka dále pracuje jako s nosnými oblastmi ve stěžejní části diplomové práce, kterou jsou návrhy jednotlivých pracovních listů s výchozími texty charakterizujícími populární literaturu. Základní členění na literaturu pro děti a mládež, young adult a new adult literaturu slouží jako východisko pro analýzu vybraných školních seznamů literárních děl k maturitní zkoušce.

Kapitolu Seznamy literatury k maturitní zkoušce je potřeba vnímat jako záslužný příspěvek k analýze tzv. školních seznamů literárních děl. Autorka zpracovala úctyhodný počet 280 seznamů, zvolila tedy dostatečně velký vzorek šetření k tomu, aby bylo možné považovat zjištěná data za relevantní. Zvolený vzorek bohužel ale nelze označit za reprezentativní, to znemožňuje složení vybraných škol. Zkoumaný vzorek tvoří „dvacet škol z každého kraje, přičemž jsme do vzorku vždy vybrali deset gymnázií a deset středních odborných škol. Toto rozložení bylo zvoleno proto, že byla předpokládána větší různorodost seznamů literatury u gymnázií, případně i větší pravděpodobnost výskytu populární literatury.“ (s. 39). Aby bylo možné považovat vzorek za reprezentativní, muselo by jeho složení co nejlépe kopírovat reálný poměr středních škol v rámci jeho krajského a oborového rozložení. V tom případě by gymnázia musela být zastoupena v celkovém počtu vybraných škol přibližně jednou čtvrtinou (ve školním roce 2017-2018 existovalo 1308 středních škol se studiem zakončeným maturitní zkouškou, z toho 358 gymnázií). Podobně by při stanovování výzkumného vzorku bylo nutné zohlednit skutečnost vysoce rozdílného počtu škol v krajích – zatímco v Praze je 183 středních škol, ve Středočeském kraji 153, v Moravskoslezském 136, pak v Karlovarském pouze 37, Libereckém 45 atd. Proto je potřeba vnímat analýzu seznamů v diplomové práci jako orientační a přizpůsobenou citovaným předpokladům. Zjištěná data tak není možné považovat za reprezentativní pro střední školy v České republice, nicméně orientační představu o zastoupení populární literatury a její struktury v maturitních seznamech poskytují a lze je z hlediska potřeb diplomové práce smysluplně analyzovat. Částečně omezené jsou pouze možnosti jejich interpretace.

Na základě zjištěných dat zvolila autorka podnětné členění populární literatury, kdy samostatnou pozornost věnuje fantasy, sci-fi a dystopii, literatuře pro děti a mládež, moderní české literatuře, literatuře pro ženy, humoristickým dílům, historickým prózám, detektivkám, hororům a thrillerům, komiksu, dílům s drogovou tematikou. Samostatné zastoupení má i Divadlo Járy Cimrmana a také někteří autoři: Michal Viewegh, Jules Verne, Erich Maria Remarque, Haruki Murakami. Při této zvolené metodice členění populární literatury lze samozřejmě vznést námitky proti zařazení některých autorů a děl zrovna do dané rubriky, ale zde se principiálně musí projevit subjektivní vnímání daných titulů autorkou a není potřeba je relativizovat, zvláště když autorka výběr autorů a děl do jednotlivých rubrik pečlivě zdůvodňuje.

Nejcennější částí diplomové práce je kapitola Práce s textem, populární literatura na středních školách na konkrétních případech. Autorka zde představuje prostřednictvím šestice pracovních listů možnosti práce s texty populární literatury ve školách, a to v přímém vztahu k maturitní zkoušce. V této části práce se výrazně uplatňuje autorčina výborná znalost zvolených titulů, což mimochodem dokladuje také ovšem v diplomové práci ne zcela patřičná poznámka pod čarou (s. 68). Tuto část práce je třeba vnímat jako velmi zdařilou, a to i navzdory častějším nedostatkům v konstrukci otázek a zadání úkolů určených žákům. Příkladem mohou být otázky: „Pokuste se vzpomenout alespoň na jednu událost...“ (s. 72, podobně s. 91, 93) – umožňuje žákům odpovědět pokusím/nepokusím; „Můžete v tomto díle jasně určit...“ (s. 81) – žákovská odpověď můžu/nemůžu; „Dokážete objevit...“ (s. 74) – odpověď žáků dokážu/nedokážu. Zadání pro žáky musí být vždy formulováno tak, aby neumožňovalo právě naznačené odpovědi. Didaktickou kvalitu zpracovaných ukázek tento nedostatek ale nikterak dramaticky nesnižuje, autorka vytvořila soubor materiálů, které mohou velmi dobře posloužit v roli výukových materiálů. Svým přístupem ke zpracování autorka odhalila i poměrně zásadní nedostatek v podobě standardně užívané struktury pracovních listů k maturitní zkoušce, kdy se požadavek po zasazení díla do kontextu tvorby daného autora jeví jako zcela bezúčelný. To, co může „fungovat“ u Boženy Němcové či Vítězslava Nezvala, se v případě Jojo Moyesové či Daniela Colea blíží absurditě.

Standardní je autorčina práce s prameny a literaturou i terminologií (zde ovšem pozor na záměnu výrazů žák a student – podle školského zákona jsou na středních školách vzdělávání žáci, zatímco autorka používá zásadně výraz studenti). Nepřesný je název Krkonošského gymnázia ve Vrchlabí, má být Krkonošské gymnázium a střední odborná škola.

Vcelku standardní je diplomová práce i po stránce jazykové, i přes občas se vyskytující jazykové nedostatky, např.: „...ukázky, které by ale bez problému mohli poskytnout náhled...“ (s. 66); Za neumělecký text jsme tentokrát vybrali recenzi... (s. 116); „...pořádají kanadské žertíky na své spolužáky...“ (s. 121). Místy se vyskytují drobné překlepy: „jde především o tom“ (s. 57); gymnázia zase svým studentů poskytují“ (s. 64); „jak autor/překladatel tvoří nové lexikum“ (s. 67).

Dostatečně fundovaně zvolené a zpracované teoretické podklady umožnily autorce vytvořit inspirativní soubor materiálů, které mají potenciál smysluplného využití ve výuce zejména tam, kde učitelé hledají neotřelé nápady sloužící k rozvoji čtenářských dovedností žáků. Autorka diplomové práce tak prokázala odpovídající erudici v oblasti literární vědy i její didaktické aplikace v reálném školním prostředí.

Diplomovou práci Markéty Bogoczové hodnotím jako velmi zdařilou, byť s dílčími připomínkami.

Doporučuji ji proto k obhajobě a navrhuji hodnocení velmi dobrý.

16. ledna 2019

František Brož